

ETNOGRAFIE

VIAȚA DE FAMILIE ÎN SOCIETATEA RURALĂ DIN CRIȘANA (I)

SIMONA BALA

În studierea universului feminin în cultura și spiritualitatea tradițională românească, cercetarea trebuie să pornească de la *familie*, care este “unitatea socială-nucleu în care se cuprinde în esență întreg domeniul vieții sociale sătești”¹. Dar viața familiei “este centrată în jurul existenței gospodăriei”², iar într-o gospodărie cea mai importantă este *casa*, locul unde se desfășoară o mare parte a vieții umane, ea fiind centrul vieții familiale, aici derulându-se toate evenimentele importante de la naștere la moarte. Casa este întâiul univers al fiecărei ființe omenești, care-i oferă protecție³, de aceea grija fundamentală a omului este aceea de a-și face din casă un adăpost sigur, ferit de primejdii.

Pentru orice familie construirea unei case era o datorie, iar îndeplinirea acesteia constituia un element de apreciere din partea comunității⁴. Se impune, însă, întrebarea: când își făcea omul casă? Când avea “neapărată lipsă”⁵, “îl silește trebuința”⁶ sau când își însura feciorii⁷.

---

¹ Ștefania Cristescu – Golopenția, *Gospodăria în credințele și riturile magice ale femeilor din Drăguș (Făgăraș)*, București, 1940, p. 1

² *Ibidem*

³ Corneliu Bucur, *Casa, argument suprem al obârșiei, perenității, stabilității și specificității noastre etnoculturale*, în *Transilvania*, nr. 1-2, Ed. Bucura, Sibiu, 1995, p. 66; Ion Ghinoiu, *Fenomenul de întemeiere-casa copilului*, în *Academica*, an III, 3 ianuarie 1993, București, p. 9; Idem, *Casa românească. Repere etnologice și arheologice*, în *Thraco-Dacica*, Academia Română, Institutul de Tracologie, București, tom XII, nr. 1-2, 1991, p. 167-171

⁴ Dumitru Colțea, *Contribuții la monografia etnografică a satului Cărăsău*, în *Biharea*, VI, 1978, Oradea, 1979, p. 176

⁵ Răspuns la chestionarul II, *Casa*, caietul 386, întrebarea 1/9. Arhiva Institutului de Lingvistică, „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca

⁶ *Idem*, caietul 386/a, răspunsul la întrebarea 1/9

⁷ *Idem*, caietul 387, răspunsul la întrebarea 1/9

Din documentarea întreprinsă se poate spune că a existat obiceiul de a se da feciorului casă la căsătorie⁸, „asta era pretenția”⁹ din partea părinților fetei. În situația în care părinții feciorului nu puteau să-i dea acestuia casă, atunci trebuia să promită o cameră separată pentru a locui tână pereche, urmând ca după nuntă tână familie, ajutată de părinți¹⁰, atât de cei ai feciorului cât și de cei ai fetei, - după puterile fiecăruia¹¹-, să își construiască propria lor casă. Însă, de la așa-zisa pretenție ca feciorul să aibă casă la căsătorie au fost numeroase excepții și s-au întâlnit extrem de multe cazuri în care tână familie a locuit în aceeași încăpăre cu părinții feciorului. Toate persoanele anchetate aveau casa lor, pe care și-au construit-o după nuntă, după ce au locuit câțiva ani în aceeași casă, iar uneori în aceeași cameră cu socrii. Conviețuirea în aceeași încăpăre cu socrii a fost în cele mai multe cazuri temporară, ceea ce pare a fi înfirmat de datele statistice din 1943 din Cărpinet¹², neprecizându-se, însă, dacă persoanele care locuiau în aceeași cameră proveneau din două sau din trei generații. Se obișnuia ca părinții și copiii lor să locuiască, mai ales iarna, într-o singură cameră și, doar în mod excepțional, să conviețuiască în aceeași încăpăre trei generații. Dar, nu trebuie să privim această situație din perspectiva mileniului III, ci să ne transpunem în locul celor pentru care conviețuirea în aceeași „pită”¹³ și, mai ales, relațiile bune dintre socrii și noră, rar ginere, trezeau respectul comunității¹⁴. Dacă obligația bărbatului era să asigure casa, înseamnă că femeia-l urma, de obicei, în casa socrilor, integrându-se într-o nouă familie, care semnifica “o unitate stringentă de muncă”¹⁵, dominată de grija subzistenței¹⁶, în care fiecare membru își avea rostul în această luptă¹⁷. Comunitatea de muncă este cea care creează între toți membrii familiei o legătură afectivă puternică, fiind astfel și o unitate de viață sufletească.

Tână trebuia să se adapteze nu doar la viața de femeie măritată, ci și la statutul de noră. Adaptarea nu se făcea cu dificultate, deoarece ea trecea de sub

⁸ *Idem*, caietele 383, 386, 386a, 387, 388, 389, 390, 392, 393 răspunsurile la întrebarea 25: informație de teren, Macavei Teodor, și Macavei Saveta

⁹ Informație de teren, Gherman Ecaterina

¹⁰ *Idem*

¹¹ *Idem*

¹² Aurel Moțica, *Monografia comunei Cărpinet*, în *Biharea*, II, 1974, Oradea, 1975, p. 175. Lucrarea este doar parțial publicată, iar ca sursă documentară am folosit și partea de manuscris

¹³ Arhiva Institutului de Folclor, Cluj-Napoca, 012379, 012379/b. Această expresie desemna conviețuirea în aceeași casă a membrilor din una-două familii înrudite

¹⁴ *Ibidem*

¹⁵ Șt. Cristescu-Golopenția, *op. cit.*, p. 7

¹⁶ Ioan Horga, *Europa secolului al XIX-lea*, Ed. Universității din Oradea, 2000, p. 117

¹⁷ Aurel Moțica, *op. cit.* p. 56 (manuscris)

autoritatea tatălui¹⁸, pe care trebuia să-l respecte, sub autoritatea capului familiei, care era socrul¹⁹ sau soțul²⁰, după caz, dar chiar și a soacrei²¹. Însă nu doar în spațiul românesc se întâmpla acest lucru, ci în întreaga lume europeană, femeia fiind, evident, supusă bărbatului, chiar și după declanșarea luptei de emancipare²². Este cunoscut faptul că societățile tradiționale reușesc mai bine să-și integreze membrii, să-i facă să opteze pentru soluția de viață propusă, decât societățile moderne dezvoltate²³. Această autoritate văzută ca un ansamblu de constrângeri “apasă nu asupra unor indivizi în favoarea sau interesul altora, ci în interesul – fie chiar prezumat – al tuturor. Obligațiile, ceremoniile, disciplina, jertfele, tabu-urile etc., fiind la fel de penibile sau dure pentru toți, sunt resimțite ca identice de ușoare sau de grele și acceptabile”²⁴.

Femeia trebuia să fie o soție credincioasă, înțelegătoare și iubitoare, fiind educată în spiritul renunțării, să devină sprijinul bărbatului, atât la bine cât și la greu, să-i cinstească și să-i respecte pe bărbați, întâi pe tată, apoi pe soț, indiferent de cum se purtau aceștia, ea era un *instrument* docil²⁵.

În familia românească exista o singură voință și o singură autoritate, aceea a tatălui. “Tata răspundea și dispunea asupra întregii activități sociale și economice a familiei sale. El vindea sau cumpăra bunuri imobiliare sau mobiliare (pământ, casă, vite, îmbrăcăminte etc.), fără să ceară încuviințarea familiei sau să-i dea socoteală de actele făcute de el. Copiii săi – fete sau feciori – nu se puteau căsători fără încuviințarea lui. El stabilea atât așezarea lor cât și zestrea în cazul fetelor care se măritau în casa feciorului”²⁶. Se întâmpla rar ca femeia să fie capul familiei, iar atunci când “era mai bună de cap”, ea conducea tot²⁷.

Relațiile familiale erau guvernate de nevoile materiale, de asigurarea celor necesare traiului. de aceea capul familiei, oricare ar fi fost el, organiza, repartiza

¹⁸ Ioan Mășcaș, *Monografia satului Borșa, județul Bihor*, anul 1983, p.67 (manuscris); Ioan Iloga, *op. cit.*, p.132

¹⁹ Arhiva Institutului de Folclor, Cluj-Napoca, 012357. 012357/b, 012379, 012385

²⁰ *Ibidem*, 012379/b; informație de teren, Macavei Teodor

²¹ Arhiva Institutului de Folclor, Cluj-Napoca, 012379/c, 012385

²² Ioan Iloga, *op. cit.*, p. 131

²³ Margaret Mead, *Coming of Age in Samoa. A Psychological Study of Primitive Youth for Western Civilization*, ediția a V-a, William Morrow Company, 1968, p. 157

²⁴ C. I. Gulian, *Lumea culturii primitive*, Ed. Albatros, București, 1983, p.153

²⁵ Vári Sándor, *Alice în oglindă sau repere pentru o imagologie a femeii în mediile urbane transilvănene de la sfârșitul secolului XIX*, în volumul *Viață privată, mentalități colective și imaginar social în Transilvania*, coordonator Sorin Mitu, Florin Gogăltan, Asociația Istoricilor din Transilvania și Banat, Muzeul Țării Crișurilor, Oradea – Cluj, 1995-1996, p. 288

²⁶ Ioan Mășcaș, *op.cit.*, p.67

²⁷ Arhiva Institutului de Folclor, Cluj-Napoca, 012357

muncile fiecăruia după puterile lui și/sau după urgențe²⁸. Dar, repartizarea muncilor nu se făcea în mod dictatorial, ci în urma unui sfat la care participau cu toții²⁹, astfel dominând înțelegerea și respectul reciproc între membrii familiei și asigurând unitatea ei. Nu înseamnă, însă, că putem generaliza și absolutiza, excluzând total neînțelegerile inerente conviețuirii, care cu siguranță au existat, dar care, datorită mentalității, educației, normelor de comportament, și constrângerii exercitate de comunitate, nu au dus la crize majore sau, dacă au existat, au fost aplanate. Probabil de aceea toate răspunsurile la întrebarea: "Cum v-ați înțeles cu socrii?" sunt stereotipe, remarcându-se invariabilul: "Bine". Fiecare individ trebuia să-și însușească din copilărie buna cuviință, să nu iasă din normele de comportament general acceptate și respectate de către comunitate. Aceasta exercita un control permanent asupra persoanelor ce nu respectau regulile de conviețuire, supunându-i oprobiului public³⁰. Astfel, bărbatul era pretențios față de femeie³¹, ținând-o la "respect"³². Ea trebuie să fie cinstită și se consideră o mare rușine săvârșirea de fapte imorale³³. Lui "i se permit mai multe decât"³⁴ unei femei, iar ea trebuie să fie indulgentă față de bărbatul care "mai mere pă la crâșmă și e influențat cu o fire mai rea sau cu beția, care te duce la destrăbălări"³⁵. De aceea, soții sunt datori să se asculte unul pe altul, "să fie sinceri fiecare, să nu le fie rușine unul de altul"³⁶, raporturile dintre ei trebuie să fie de egalitate, pentru că amândoi trag în același "jug... și jură în fața lui Dumnezeu c-or fi același trup, are aceeași dreptate și egalitate"³⁷. Ei trebuie să se roage unul pentru altul, ca să le dea Dumnezeu înțelegere și minte bună³⁸.

El trebuia să fie "besericos"³⁹, să aibă "o purtare blândă, atât cu copiii cât și cu soția"⁴⁰, că nu era destul să fie doar "gazdă"⁴¹, să nu-și desconsidere soția, "că doar după urma muncii ei aveau mâncare și haine"⁴². Femeile "aveau foarte mult de lucru la câmp, în gospodărie, în casă, să grijască pruncii"⁴³, trebuia să "câștige de el,

---

²⁸ *Ibidem*; 012357/b, 012385

²⁹ *Idem*, 012379

³⁰ *Istoria dreptului românesc*, Ed. Academiei, București, 1980, p. 143

³¹ Aurel Moțica, *op.cit.*, p. 105 (manuscris)

³² Informație de teren, Kabai Iuliana

³³ Aurel Moțica, *op.cit.*, p. 105 (manuscris)

³⁴ Informație de teren, Mortan Floare

³⁵ Informație de teren, Neica Traian

³⁶ Informație de teren, Mortan Floare

³⁷ Informație de teren, Neica Traian

³⁸ *Idem*

³⁹ Arhiva Institutului de Folclor, Cluj-Napoca, 012359

⁴⁰ Aurel Moțica, *op.cit.*, p. 105 (manuscris)

⁴¹ Arhiva Institutului de Folclor, Cluj-Napoca, 012359

⁴² Informație de teren, Kabai Iuliana

⁴³ *Ibidem*

să-l spele, să-l curățească”⁴⁴, “ducând adeseori greul familiei, mai ales când în familie sunt mai mulți copii”⁴⁵. Pentru această situație ea era educată de mică, primind o educație diferită de a bărbatului⁴⁶. “Obiectul educației sale este căsătoria, căci femeia este făcută pentru căsătorie, maternitate...”⁴⁷ și pentru muncile casnice, în principal, și cele agricole, în secundar, ca ajutor al bărbatului. Ca o confirmare a opiniei lui Ioan Horga dăm următorul exemplu: “Fetele când se măritau trebuiau să aibă dricar, înainte lipideu dă lână, și cam șase, șapte perini trebuia să aibă o fată. Când nașteau muierile, și era întrebat bărbatu’ ce are băiat sau fată, dacă era fată nu zăcea că-i fată ci, șapte perini și un dricar, că asta era zestrea fetelor. Că fata trebuia să aibă haine și pântru ea și pântru casă”⁴⁸. Altfel spus fiecare individ trebuia să se înscrie în norma socială acceptată, uimitor este faptul că încă de la naștere destinul copilului era evident, acela de a se așeza la casa lui.

Educația

Prin educație trebuie să se înțeleagă întregul proces de formare a omului⁴⁹, nu doar educația obținută în școală. “În sat, și înainte și după apariția școlii, au existat și există încă și alte instituții educative tradiționale”⁵⁰. Educația gospodărească, prin exemplul părintesc și prin munca potrivită vârstei, a rămas cea mai eficientă și totodată cea mai importantă.

“Menținerea unei natalități ridicate în Europa pe parcursul celei mai mari părți a secolului trecut explică, în mare parte, utilitatea copilului. Copilul era privit ca un obiect util”⁵¹. Această situație s-a prelungit în spațiul românesc, chiar și după mijlocul secolului al XX-lea, fapt demonstrat de toți informatorii anchetați. A fost și, din păcate, mai este o realitate, cu toate că introducerea învățământului primar obligatoriu în România datează din 1864 și ar fi trebuit să-l sustragă pe copil din zona muncilor, pentru a se dedica învățaturii. O exprimare plastică avem de la informatoarea Gherman Ecaterina, născută în 1938, care își aduce aminte cum în clasele primare învăța pe apucate, pe ascuns sau rămânea doar cu ce auzea la școală, pentru că mama ei nu o lăsa să învețe, zicându-i: “Stai și îndrugă, că doară nu ti-i face doamnă!”⁵² Alți informatori își aduc aminte că mergeau numai iarna la școală,

⁴⁴ Informație de teren. Neica Traian

⁴⁵ Aurel Moțica. *op.cit.*, p. 56 (manuscris)

⁴⁶ Ioan Horga, *op. cit.*, p. 132

⁴⁷ *Ibidem*

⁴⁸ Informație de teren. Gherman Ecaterina

⁴⁹ Stanciu Stoian, *Procesul educativ în satul Șanț, din județul Năsăud*, în *Sociologie românească*, an V, nr. 1-6, București, 1943, p. 63-108

⁵⁰ *Ibidem*, p. 66

⁵¹ Ioan Horga, *op. cit.*, p. 130

⁵² Informație de teren. Gherman Ecaterina

pentru că în rest erau folosiți la muncile câmpului⁵³. Având în vedere tema noastră, noi ne referim doar la muncile gospodărești și cele agricole.

Munca copiilor era necesară social, dar nu erau exploatați și nici nu era interzis jocul. Aceste realități nu trebuie, însă, văzute dramatic, pentru că oricât de dure erau condițiile de viață, copiii aveau timp și de joacă. "Cele mai multe jocuri și jucării se referă însă la ocupațiile actuale ale locuitorilor. La fete, și aici ca pretutindeni, găsim jocul păpușii, la băieți jucării și jocuri în legătură cu ocupațiile bărbătești. Alteori fetele și băieții se joacă împreună"⁵⁴.

Copiii erau de mici obișnuiți cu greul muncilor⁵⁵, fiind introduși treptat în muncile din gospodărie, potrivit puterilor lor și a discernământului. Astfel, "ucenicia" și-o începeau de la cinci-șase ani cu scosul găștelor sau al animalelor mici la pășune⁵⁶, în timpul verii, la șase ani mergeau cu porcii⁵⁷, la șapte ani cu oile⁵⁸, apoi, pe la șapte-opt ani până pe la doisprezece-paisprezece ani duceau vacile la pășune⁵⁹, iar după această etapă, - alături de tată, în special -, erau introduși treptat în muncile agricole, atât fetele cât și băieții. În unele cazuri, fetele chiar de la unsprezece ani își ajutau tații la arat, la semănat sau la sapă⁶⁰. Astfel încât la optsprezece-douăzeci de ani știau să facă toate muncile⁶¹ iar, în plus față de fete, băieții știau la această vârstă "să ascuță și să bată coasa, să încarce carul cu fân și cu grâu"⁶², munci specific masculine.

Scosul găștelor sau animalelor la pășune era și un prilej de bucurie, pentru că acolo se întâlneau mai mulți copii⁶³ și "ne făceam jocurile noastre"⁶⁴. Ziua de lucru pentru copiii mici, care mergeau cu găștele, începea pe la 8 dimineața⁶⁵, iar pentru cei cu animalele, pe la 4 dimineața⁶⁶, având în vedere că erau mai mari și durata de muncă era mai mare.

Educația fetelor

Sociologia și psihologia socială relevă importanța socializării în formarea specificității rolurilor în funcție de sex, determinând un anumit profil socializant și

⁵³ Informație de teren, Trifă Florian și Pătroc Dumitru; Aurel Moțica, *op.cit.*, p.76 (manuscris)

⁵⁴ Stanciu Stoian, *op.cit.*, p. 70

⁵⁵ Informație de teren, Kabai Iuliana

⁵⁶ Informație de teren, Gherman Ecaterina și Petruț Elena

⁵⁷ *Idem*

⁵⁸ Informație de teren, Gherman Ecaterina

⁵⁹ *Idem* și Petruț Elena

⁶⁰ Informație de teren, Mortan Floare

⁶¹ Ioan Mășcaș, *op.cit.*, p. 70-71

⁶² *Ibidem*

⁶³ Nicolae Cucu, *op.cit.*, p.12

⁶⁴ Informație de teren, Trifă Florian și Pătroc Dumitru

⁶⁵ *Idem*

⁶⁶ *Idem*

educativ și un anume profil al personalității. Prin acest profil se conservă și se reproduc rolurile în funcție de sex, mai strict în societățile tradiționale și mult mai lax în societățile moderne. "Tratamentul băiat-fetiță din partea părinților este asimetric. Diferențierea se amplifică în perioada copilăriei prin tipul de jucării cumpărate, îmbrăcăminte, inhibarea sau încurajarea unor reacții spontane"⁶⁷. Copiilor li se induce, atât un set de valori și norme generale, cât și un set de conduită specifică sexului căruia îi aparțin.

La nivelul educației tradiționale distincția între masculin și feminin apare mai pregnant, deoarece muncile casnice erau apanajul strict al sexului feminin. De aceea, pe lângă dobândirea cunoștințelor despre creșterea animalelor și a muncilor agricole, fetele, - de la o vârstă destul de fragedă, pentru mentalitatea actuală, urbană -, mai trebuia să deprindă toate muncile casnice, ceea ce se făcea treptat, ocazional și se desfășura în interiorul gospodăriei, neavând un caracter ritualizat.

Deprinderea torsului și țesutului a fost o primă etapă deosebit de importantă în procesul educării fetelor pentru a deveni femei, pentru că ele trebuia să asigure vestimentația întregii familii, încercând mereu să fie bine văzute de colectivitate și să-și mențină o bună reputație, știută fiind zicala că "bărbatul este oglinda muierei". Toate informațiile converg spre observația că dintre primele munci specific feminine, fetele învățau să toarcă. Deprinderea torsului și țesutului a primit semnificații inițiatice la multe popoare ale lumii⁶⁸.

Vârsta la care începeau torsul era destul de fragedă; pentru că era o muncă care se deprindea destul de greu aveau nevoie de timp pentru a dobândi experiență. În funcție de starea materială a familiei și de numărul membrilor ei, fetele începeau să toarcă chiar de șase-șapte ani⁶⁹, iar altele între zece și doisprezece ani⁷⁰. După deprinderea torsului învățau să facă lucru de mână, cel mai adesea să tricoteze ciorapi și pulovere⁷¹. Urmau apoi, de pe la cincisprezece ani, țesutul⁷² și ornamentarea textilelor și a pieselor de îmbrăcăminte⁷³. Toate acestea le deprindeau de la mame și bunici⁷⁴, la început din curiozitate, din spirit de imitație, iar mai apoi prin constrângere⁷⁵.

⁶⁷ Ioan Radu, Petru Iluț, Liviu Matei, *Psihologie socială*. Ed. Exc S.R.L., Cluj-Napoca, 1994, p.252-254

⁶⁸ Mircea Eliade, *Eseuri*, Ed. Științifică, București, 1991, p.294-295

⁶⁹ Informație de teren. Boț Floare și Petruț Elena

⁷⁰ Informație de teren. Gherman Ecaterina și Mortan Floare

⁷¹ *Idem*

⁷² Informație de teren. Boț Floare

⁷³ Informație de teren. Mortan Floare

⁷⁴ Informație de teren. Gherman Ecaterina, Marta Ileana, Petruț Elena, și Enășcuț Silvia

⁷⁵ Informație de teren. Gherman Ecaterina și Marta Ileana

Fiecare fată trebuia să știe să facă toate treburile casnice înainte de a se mărita⁷⁶. Astfel, educația era completată cu gătitul, debutând cu aluatul de tăiței, întinsul foi și tăiatul tăiețelilor⁷⁷, continuând cu gătitul propriu zis⁷⁸ și, în ultimele decenii trei, patru decenii ale secolului XX, cu preparatul prăjiturilor⁸⁰, fetele ajungând, astfel, să fie mai pricepute decât mamele lor. Au fost și cazuri extreme, când unele au învățat să gătească mai devreme, la unsprezece ani⁸¹, iar altele abia după ce s-au măritat, alături de soacre⁸². În situațiile în care mamele se îmbolnăveau, fetele mărișoare, de zece, doisprezece, paisprezece ani preluau toate treburile casnice. Informatoarele care povestesc despre asemenea situații subliniază că erau îndrumate de mamele lor bolnave⁸³, de bunici sau că și-au îndrumat ele, la rândul lor, fetele⁸⁴. Dar, au fost și cazuri când au început să gătească fără a fi supravegheate și îndrumate, repetând din memorie acțiunile mamelor⁸⁵. Chiar dacă mâncarea nu ieșea bună, se mulțumeau cu ea, pentru că nevoia de hrană învingea.

Alte munci specific feminine erau făcutul curățeniei și spălatul hainelor, care erau deprinse treptat, începând de pe la zece-doisprezece ani⁸⁶, alături de mamele lor sau de cumnate⁸⁷.

Fetele din familiile sărace erau date ca servitoare, pentru a câștiga banii pentru haine, mai ales dacă erau mai multe fete la părinți⁸⁸, dar și pentru a se învăța cu treburile casnice și a deveni bune gospodine⁸⁹. Treburile casnice le-ar fi învățat oricum acasă, dar aveau nevoie de bani, nu doar pentru haine, ci și pentru constituirea zestrei, îndatorire presantă atât pentru părinți, cât și pentru fete. Această presiune este ilustrată atât de semnificativ de informația de teren, folosită în rândurile de mai sus: "când nășteau muierile, și era întrebat bărbatu' ce are băiat sau fată, dacă era fată nu zăcea că-i fată ci, șapte perini și un dricar, că asta era zestrea fetelor. Că fata trebuia să aibă haine și pântru ea și pântru casă"⁹⁰.

---

⁷⁶ *Idem*

⁷⁷ *Idem*

⁷⁸ *Idem* și Mortan Floare

⁷⁹ Informația este confirmată de toate persoanele chestionate

⁸⁰ Informație de teren, Marta Ileana

⁸¹ Informație de teren, Boț Floare

⁸² Informație de teren, Marta Ileana

⁸³ Informație de teren, Mortan Floare

⁸⁴ Informație de teren, Gherman Ecaterina

⁸⁵ Informație de teren, Mortan Floare și Marta Ileana

⁸⁶ Informație de teren, Boț Floare

⁸⁷ Informație de teren, Ile Aurina

⁸⁸ Informație de teren, Petruș Elena

⁸⁹ Informație de teren, Gherman Ecaterina

⁹⁰ Informație de teren, Boț Floare

Fetele mergeau și în orașe să “servească”, mai ales iarna când acasă nu aveau atât de mult de lucru, dar și vara pentru a primi în schimbul muncii lor grâne. Unele dintre ele au părăsit, în acest scop, casa părintească chiar la nouă ani⁹¹.

Perioada petrecută în oraș era de cele mai multe ori o perioadă fastă, deoarece fetele nu doar că își însușeau treburile casnice și câștigau bani⁹², ci și pentru că intrau în contact cu cultura urbană în general, cu noutățile în mod special, care odată asimilate, urmau să fie transpuse acasă, în lumea rurală.

Desigur, de la acest regim de viață au existat excepții, mai ales în familiile cărora le-au murit copiii și au rămas doar cu câte o fată, aceasta era protejată și scutită de la munci, dar ceea ce n-a învățat acasă, a învățat alături de soacră fiind nevoită să facă “tăt lucru, c-o trăbuit!”⁹³

Pentru fetele sărace, mai ales, era important, nu doar să fie frumoase ci, să dobândească renumele de fată harnică, pentru că așa aveau șanse mari de a se căsători. Fetele leneșe erau “mai înapoiate, nu se măritau așa iute, nimeni nu le făcea curte”⁹⁴, dar dacă erau bogate aveau “trecere” pentru că le mărita averea⁹⁵.

LISTA INFORMATORILOR

Boț Floare, n.1921, Fânațe, analfabetă; anchetă realizată în martie 1995
 Enășcuț Silvia, n.1934, Nucet; anchetă realizată în martie 1995
 Gherman Ecaterina, n. 1938, Bratca, 366; anchetă realizată în iulie 2000
 Ile Aurina, n.1924, Finiș; anchetă realizată în septembrie 1994
 Kabai Iuliana, n. 1926, Finiș, 7 clase, căsătorită în 1945
 Macavei Saveta, n.1931, Finiș, nr. 384;
 Macavei Teodor, n.1928, Finiș, nr.384;
 Marta Ileana, n. 1935, Călugări; anchetă realizată în iulie 1997
 Mortan Floare, n.1947, Finiș, 7 clase;
 Neica Traian, n.1919, Fânațe, nr. 211;
 Pătroc Dumitru, n.1930, Sărând, nr.154; anchetă realizată în decembrie 2000
 Petruț Elena, n. 1929, Finiș, 7 clase;
 Porcar Maria, n.1920, 4 clase, Sărând;
 Trifa Florian, n. 1934, Sărând, nr. 184;

⁹¹ Elocvent este faptul că după această perioadă, fetele se și măritau, probabil câștigând destul pentru a-și face zestrea

⁹² Informație de teren. Porcar Maria

⁹⁴ Informație de teren. Pălcuț Ioan

⁹⁵ *Idem*

FAMILY LIFE IN RURAL SOCIETY FROM CRIȘANA

ABSTRACT

The present paper is the first part of a larger study on family life in the rural world, on children education, especially girls, hygiene and sexual education.

Family relationships, relationships between generations, the woman's place in the family, the qualities she had to have are all subjects discussed in this study.

One theme that is not met so often in the specialty literature is that of children education. Within this theme, our interest focused on girls' education due too the fact that the social pressure was stronger upon them: they had to master all feminine occupations, a compulsory obligation when a marriage was settled.